

Handläggare: Barbara Ahlmark
Telefon: 08-508 36 204

Till
Äldrenämnden
den 22 mars 2011

7. Äldreombudsmannens årsrapport 2011 för verksamhetsåret 2010

Förvaltningens förslag till beslut

1. Äldrenämnden godkänner äldreombudsmannens årsrapport 2011 för verksamhetsåret 2010 och överlämnar den till kommunstyrelsen.
2. Äldreombudsmannens årsrapport delges samtliga stadsdelsnämnder.

Eva Frunk Lind

Direktör

Sammanfattning

Rapporten bygger på synpunkter som har kommit in under år 2010 men också på äldreombudsmannens samlade erfarenheter från sina kontakter med äldre personer och deras anhöriga under en femårstid. I årsrapporten 2011 redovisar äldreombudsmannen områden som äldre och deras anhöriga tycker är viktiga för att äldre människor med behov av hjälp ska kunna känna sig trygga och delaktiga i den omsorg staden tillhandahåller. Äldreombudsmannen lämnar i ärendet förslag till utvecklingsområden som äldre personer och deras anhöriga framfört som angelägna.

Bakgrund

Äldreombudsmannen (ÄO) verkar för att äldre i Stockholms stad har en god äldreomsorg och bidrar till att utveckla den offentligt finansierade äldreomsorgen genom analys av den sammantagna information som framkommer i kontakter med äldre och deras anhöriga. ÄO bevakar äldres rättigheter och initierar vid behov förbättringar inom stadens äldreomsorg. ÄO lämnar i årsrapporten sina erfarenheter från stadens äldreomsorg och förslag till angelägna utvecklingsområden utifrån den äldres och närståendes perspektiv till kommunstyrelsen.

Ärendet

I årsrapporten 2011 redovisar ÄO områden som äldre och deras anhöriga tycker är viktiga för att äldre människor med behov av hjälp ska kunna känna sig trygga och delaktiga i den omsorg staden tillhandahåller:

- Det är angeläget att äldre kvinnor och män samt deras anhöriga ser att deras synpunkter och klagomål tas på allvar och används för att förbättra äldreomsorgen i staden.
- Det är viktigt att den äldre människan står i centrum, att äldreomsorgen bygger på en humanistisk människosyn där den äldre människan ses som ett subjekt, det vill säga att vi talar *med* henne, inte *till* henne.
- Om synen på åldrande och äldre är positiv påverkar det vår syn på att arbeta i äldreomsorgen. Då blir det viktigt att behandla människor som behöver hjälp av andra (med)människor på ett värdigt sätt och att omsorgen om äldre individanpassas, så att den enskilda människan unika behov sätts i centrum.

ÄO lyfter i rapporten fram ett antal förslag till utvecklingsområden som äldre personer och deras anhöriga framfört som angelägna.

1. Äldre vill ha inflytande och bestämma själv

Äldre människor har väldigt olika behov. En viktig uppgift för äldreomsorgen är därför att stötta äldre människor i deras strävan efter autonomi, kontroll över sin situation och möjlighet att ta eget ansvar, att påverka sin vardag. Brukarundersökningar visar att antalet äldre och deras anhöriga som anser att de har något inflytande över den omsorg och vård som äldreomsorgen tillhandahåller sjunker i staden.

Det är särskilt angeläget för äldre kvinnor och män att de får den omsorg och vård som utgår från deras egna livssituationer samt deras egna intressen och behov så att de fortsättningsvis kan använda sina egna resurser.

ÄO informerar i årsrapporten 2011 att Stockholms stad planerar nya insatser för att öka inflytande och självbestämmande för äldre:

- *E-tjänsten "Tyck till om äldreomsorgen"*

"Tyck till om äldreomsorgen" införs på stadens hemsida under år 2011 och innebär möjligheter för äldre och deras anhöriga att på elektronisk väg inlämna synpunkter och klagomål på stadens äldreomsorg.

- *Förenklad biståndsbedömning*

I budgeten för 2011 har äldrenämnden gett förvaltningen i uppdrag att utreda möjligheter att införa förenklad biståndshandläggning.

- *Äldreomsorgens värdegrund*

En nationell värdegrund infördes i Socialtjänstlagen år 2010. Från den 1 januari 2011 har äldres rätt till värdighet och ökat brukarinflytande förtydligats i regeringens proposition "Värdigt liv i äldreomsorgen" (Prop.2009/10:116).

Kommunstyrelsen beslutade den 23 februari 2011 att godkänna äldrenämndens förslag till en gemensam värdegrund i stadens äldreomsorg och överlämna ärendet till kommunfullmäktige för beslut.

Enligt uppdrag i budgeten för 2011 kommer äldreförvaltningen att följa upp att stadens värdegrund är inarbetad i stadsdelsnämndernas övergripande styrdokument och i enheternas kvalitetsgarantier.

2. Äldre vill ha individuellt anpassad omsorg

Äldre och deras anhöriga efterfrågar en individ- och situationsanpassad omsorg. För personer med funktionshinder finns det en laglig rätt till stöd som ger "goda levnadsvillkor" och "insatserna skall anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv" (§ 7 Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade/LSS). Personer 65 år och äldre har *bara* laglig rätt till stöd som ska ge "skälig levnadsnivå" och "biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv" (kap 4 § 1 Socialtjänstlagen/SoL). Detta skapar skillnader i omfattning av den hjälp den äldre människan behöver och den hjälp som äldreomsorgen beviljar i jämförelse med den omsorgen som ges åt personer med funktionshinder. Äldreombudsmannen tar även upp att Stockholms stad planerar insatser för individuellt anpassad äldreomsorg.

- *Hemtjänst*

Äldreförvaltningen ska under år 2011 utreda behov och möjligheter till profilhemtjänst för målgrupper av äldre med en gemensam sjukdomsdiagnos eller funktionsnedsättning, där personalen har specialkompetens för att bemöta gruppens särskilda behov.

Äldreförvaltningen ska även utreda möjligheter att dela upp hemtjänsten i omvårdnads- respektive servicetjänster. Detta kan möjliggöra nya individuella lösningar samt ta till vara personalens kompetens och engagemang på ett mer effektivt sätt.

- *Bemanning på vård- och omsorgsboende för äldre personer med demenssjukdom*

En god vård och omsorg om äldre personer med demenssjukdomar kräver ökad personaltäthet och högre kompetens. Kommunfullmäktige har beslutat att avdela 150 mnkr under tre år för att stärka bl.a. bemanning på demensboenden.

Äldreförvaltningen bereder ett ärende om fördelningen av de 50 mnkr som är avdelade för år 2011.

- *Omsorgsdagboken*

Tjänsten Omsorgsdagboken har införts med syfte att äldre som beviljats insatser själv eller via närstående (om han/hon gett sitt samtycke åt en viss närstående) följer dokumentationen som förs om sin egen person. Äldreförvaltningen ska under år 2011 ta fram ett förslag till nya webbapplikationer för att vidareutveckla tjänsten Omsorgsdagboken så att den även kan omfatta privata utförare av enstaka platser, korttidsvård och profilvård som staden har ramavtal med.

3. *Äldre vill behålla sina funktioner och relationer*

Äldre och deras anhöriga påtar avsaknad av rehabilitering och att det tas för lite hänsyn till den äldres individuella intressen och livsstil.

ÄO har i sina tidigare rapporter tagit upp behovet av social samvaro och utevistelser för de äldre som inte kan eller orkar göra det själva. ÄO anser att det är otillfredsställande och oroväckande att antalet negativa synpunkter som lämnats till ÄO på detta område har ökat från 13 % år 2008 till 24% år 2010.

- *Parboendegaranti*

En del äldre och anhöriga påtar behov av att äldre par får rätten att fortsättningsvis kunna bo tillsammans även när en av dem beviljats vård- och omsorgsboende.

I socialtjänstlagen infördes parboendegaranti den 1 juni 2006, som innebär att äldre makar, sambor eller registrerade partners som *båda* bedöms behöva särskilt boende ska kunna bo tillsammans.

Kommunfullmäktige har i budgeten för 2011 beslutat om att införa en parboendegaranti för att samtliga äldre par som så önskar ska ges förutsättningar att bo tillsammans.

- *Kultur för äldre*

Staden har som mål att äldre människor ska uppleva hög kvalitet av det sociala innehållet på vård- och omsorgsboenden och servicehus och att personalen använder sig av ett kulturpedagogiskt arbetssätt som ett naturligt inslag i det dagliga omvårdnadsarbetet. Projektet "Kultur för äldre" pågår sedan 2008. I budgeten för 2011 tilldelades medel för att fortsätta med projektet ytterligare ett år. Äldreförvaltningen kommer att samarbeta med ansvariga chefer för att utveckla omvårdnadspersonalens arbetsmetoder så att kultur blir en naturlig del i omvårdnadsarbete. Stiftelsen Äldrecentrum i en rapport 2010:02 "Träffpunkt för mig?" har kartlagt stadsdelsförvaltningarnas utbud av möjligheter till fysiska och sociala aktiviteter för äldre i ordinärt boende.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom utvecklingsavdelningen. Kommunstyrelsens pensionärsråd (KPR) och äldrenämndens handikappråd (HKR) har beretts möjlighet att yttra sig i ärendet den 15 mars 2011. De fackliga organisationerna har tagit del av ärendet på förvaltningsgruppen den 16 mars 2011.

Förvaltningens synpunkter och förslag

ÄO föreslår följande förbättringsområden:

- a/ Korttidsvård behöver utvecklas för ökad trygghet för äldre personer.
- b/ Begreppet "tiden" i hemtjänsten behöver klargöras/definieras.
- c/ Kontaktmannaskap och genomförandeplaner behöver utvecklas för en individuellt anpassad äldreomsorg.
- e/ Jämställdhetsperspektivet måste uppmärksammas och integreras i äldreomsorgen.

Sveriges Kommuner och Landsting finansierar ett flerårigt projekt "Hållbar jämställdhet". Äldrenämnden beslöt år 2009 att delta i projektet som har pågått fram till årsskiftet 2010. I Stockholms stad deltog förutom äldreförvaltningen stadsdelsförvaltningarna Spånga-Tensta, Farsta och Södermalms hemtjänst som drivs i privat regi.

ÄO:s förslag och synpunkter tas tillvara av äldreförvaltningen i det ständigt pågående förbättrings- och utvecklingsarbetet.

Förvaltningen föreslår att äldrenämnden godkänner äldreombudsmannens årsrapport 2011 för verksamhetsår 2010 och överlämnar den till kommunstyrelsen samt beslutar att den delges samtliga stadsdelsnämnder.

Bilaga:

Äldreombudsmannens årsrapport för verksamhetsår 2010.